

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

НАКАЗ

28.03.2005 N 27

Щодо затвердження Інструкції про заходи
з профілактики та ліквідації аспергільозу птиці

Відповідно до статті 7 Закону України "Про ветеринарну медицину" (2498-12), Положення про Державний департамент ветеринарної медицини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2001 року N 641 (641-2001-п), та з метою забезпечення епізоотичного благополуччя у птахогосподарствах України Н А К А З У Ю:

1. Затвердити Інструкцію про заходи з профілактики та ліквідації аспергільозу птиці (додається).

2. Директору Державного центру ветеринарної медицини птахівництва Демиденку В.М. подати цей наказ на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та в 10-денний термін забезпечити його тиражування та надсилання установам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

3. Головним державним інспекторам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя довести зазначену Інструкцію до відома установ системи ветеринарної медицини України та забезпечити контроль за її виконанням.

4. У зв'язку з прийняттям цього наказу вважати такою, що не застосовується на території України "Інструкцію о мерах профілактики и ликвидации заболевания птиц аспергиллезом", затверджену Головним управлінням ветеринарії Держагропрому СРСР 27 червня 1983 року.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Верхиховського О.М. - заступника Голови Державного департаменту ветеринарної медицини.

Голова Державного департаменту
ветеринарної медицини

П.І.Вербицький

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного
департаменту ветеринарної
медицини
28.03.2005 N 27

ІНСТРУКЦІЯ
про заходи з профілактики та ліквідації
аспергільозу птиці

1. Загальні положення

1.1. Інструкція встановлює порядок проведення профілактичних заходів з недопущення захворювання птиці у господарствах різних форм власності; ветеринарно-санітарні заходи у разі спалаху аспергільозу птиці в господарствах різних форм власності; порядок внутрішньогосподарського використання або подальшої реалізації яєць, м'ясопродуктів, одержаних від забою хворої птиці, та є обов'язковою для виконання птахопідприємствами незалежно від форми власності і відомчого підпорядкування, громадянами, у тому числі індивідуальними підприємцями без статусу юридичної особи, діяльність яких здійснюється у сфері птахівництва.

1.2. Аспергільоз (пневмомікоз, брудерне запалення легень, пліснявий мікоз) - інфекційна хвороба, яка частіше вражає органи дихання та рідше серозні оболонки інших органів, а саме - печінки, кишечника, селезінки, нирок, центральної нервової системи та повітряні порожнини трубчатих кісток.

1.3. Збудником хвороби є плісняві гриби роду *Aspergillus*, переважно гриби *Asp. fumigatus*, які дуже поширені в природі. Гриби утворюють афлатоксини і розвиваються на стінах вогких приміщень, годівницях, кормах, підстилці, гної. Не виключена можливість проростання міцелію гриба в зерні, що зумовлює його зараженість. При складуванні вологих кормів, соломи, сіна можливе їх зігрівання, що сприяє розвитку та розмноженню грибів, після їх висихання пил повністю складається із спор грибів. При вдиханні спор відбувається інфікування організму, що спричинює захворювання.

Спори аспергіл досить стійкі до дії фізичних та хімічних чинників. Кип'ятіння інактивує спори гриба протягом 5-10 хв. З хімічних речовин на *Asp. fumigatus* діють хлорне вапно, формалін, фенол, хлорамін, їдкий натр, але у високих концентраціях та тривалій експозиції.

1.4. Аспергільоз набуває розповсюдження серед домашньої, декоративної та дикої птиці.

Найбільш чутливий до хвороби молодняк, особливо індичата, курчата, хвороба у яких перебігає гостро, часто приймає форму ензоотій, супроводжується значним відходом до 45-90%. У дорослої птиці, в т. ч. водоплавної, спостерігається хронічний перебіг хвороби, що супроводжується незначним відходом.

Виникненню захворювання сприяє порушення умов утримання птиці (висока щільність посадки, підвищена вологість у приміщенні тощо). У господарствах аспергільоз виникає як наслідок використання недоброякісних кормів та підстилки (соломи), що уражені грибом *Asp. fumigatus*. Зерно, уражене спорами гриба, також обумовлює захворювання.

Спалахи аспергільозу відмічають і при заспорошеності інкубаторів. При спалаху аспергільозу звертають увагу на інкубаційні яйця та ембріони, уражені грибом. Збудник аспергільозу проникає через пори шкаралупи та уражає ембріони.

1.5. Інкубаційний період триває 3-10 днів.

Характерні симптоми хвороби: кашель, кон'юктивіти, судоми та діарея. Із дзьоба та носових отворів може витікати серозна або піниста рідина. Дихання прискорене, затруднене, супроводжується хрипами, дзьоб відкритий, для полегшення дихання птиця витягує шию. Хвора птиця стає пригніченою, млявою, сонливою та

малорухомою. При ураженні повітроносних мішків видих супроводжується характерними хрипами і свистом, відмічаються симптоми ускладненого дихання.

У індичат та курчат характерними ознаками можуть бути явища менінгоенцефаліту.

У гусенят спостерігають млявість, затруднене дихання, прогресуюче схуднення; птиця кладе голову на підлогу, лежить не рухаючись та згодом гине. При спалаху аспергільозу в 2-4 - денних гусенят можуть бути виділення з носових отворів з домішкою сірих пластівців, іноді з кров'ю.

Трупне залякання достатньо виражене, трупи виснажені. Носові отвори склесні, при натисканні з них виділяється сірувата слизова маса.

При ураженні верхніх дихальних шляхів знаходять ексудат жовтуватого або сіруватого кольору з домішками білуватих плівок, що закупорюють відповідні відділи дихального апарату. Слизові оболонки гіперемійовані.

При ураженні легень знаходять характерні аспергільозні вузлики розміром від ледь помітних до горошини, білуватого, сіруватого або жовтуватого кольору, м'якої, еластичної або хрящової консистенції; на розрізі вони гомогенно-казеозні.

При гострому перебігу аспергільозу спостерігається локальна або дифузна пневмонія без утворення вузликів, легенева тканина гепатизована.

При хронічному перебігу центр вузлика розм'якшується, іноді вузлики зливаються в більш обширні конгломерати, на розрізі яких видно казеозні маси. В інших випадках спостерігається інкапсуляція та вапнування.

При ураженні черевних чи грудних повітроносних мішків на їх оболонці знаходять дископодібні або пластинчаті нашарування товщиною 2-5 мм. Звертають на себе увагу гудзиково-колоподібні, концентричні, з плоскою або випуклою бляшкою в центрі колонії, іноді вкриті пухнастим нальотом (спороносні колонії). Колонії складаються з фібрину, клітинних елементів та міцелію гриба. Подібні осередки можна спостерігати на серозних оболонках грудної та черевної порожнин, а також на серозній оболонці кишечника. Інколи в черевній порожнині з'являється значна кількість червонуватої мутної рідини.

Спостерігають зміни в шлунково-кишковому тракті від незначної гіперемії до геморагічного запального процесу; особливо чітко ці явища виражені в дванадцятипалій кишці. У печінці відмічають застійні явища.

2. Діагностика аспергільозу

2.1. Діагноз аспергільоз встановлюється на підставі епізоотичних даних, клінічних ознак, патолого-анатомічних змін і результатів лабораторних мікологічних та культуральних досліджень. Проводиться зараження тварин для визначення патогенності та токсичності виду гриба.

Для встановлення діагнозу на аспергільоз в лабораторію направляються свіжі трупи птиці. Одночасно надсилаються проби корму, підстилки, відходів інкубації, при необхідності - змиви зі стін та обладнання інкубаторію.

2.2. Лабораторні дослідження проводяться шляхом мікроскопії та культивування матеріалу. Дослідження в середньому тривають до 7 днів.

3. Заходи при виявленні захворювання птиці на аспергільоз

3.1. Пташник (відділення, ферма, господарство), де зареєстровано захворювання птиці на аспергільоз, оголошується в установленому порядку неблагополучним і вводяться карантинні обмеження, при яких встановлюють джерело збудника хвороби. У господарстві забороняється:

переміщення птиці, інвентарю, кормів між пташниками (відділеннями) у межах господарства;

за неблагополучними пташниками закріплюється окремий обслуговуючий персонал;

вивезення інкубаційних яєць і птиці в інші господарства для інкубації та комплектації стада.

3.2. У неблагополучному на аспергільоз птахогосподарстві дозволяється:

інкубація яєць, одержаних від птиці благополучного пташника, при умові їх використання для відтворення стада в межах даного господарства;

вивозити умовно здорову птицю на м'ясопереробні підприємства, клінічно хвору птицю забивають на санітарній бойні;

санітарну оцінку тушок м'яса птиці проводити згідно з Правилами передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарносанітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 7 червня 2002 року N 28 (з0524-02) і зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 21 червня 2002 року за N 524/6812.

3.3. При ускладненні ситуації розпорядженням головного державного інспектора ветеринарної медицини району, області за згодою керівника (власника) птахогосподарства птиця відправляється на забій, не чекаючи закінчення терміну експлуатації.

3.4. Покращують санітарно-гігієнічні умови утримання і годівлі птиці, звертаючи увагу на забезпечення птиці вітамінами, в т. ч. групи "А", "С", "Е". Корми, підозрювані у зараженні спорами грибів, виключаються з раціону до отримання результатів лабораторних досліджень. Якщо причиною захворювання є запліснявілі корми або підстилка, вони вилучаються і знищуються.

3.5. Корми, уражені грибами, піддають обробці аміачною водою з послідовним нагріванням їх до температури 180-2000 град. С або пропарюють протягом 30-60 хв. при температурі 1000 град. С. Інвентар промивають 5% розчином формальдегіду або 2% розчином їдкого натрію.

3.6. З лікувальною метою застосовуються йодисті препарати, протигрибкові антибіотики згідно з настановами(інструкціями) щодо їх застосування, які зареєстровані на території України.

3.7. В інкубаторіях відходи інкубації знищуються (спалюються). Проводиться дезінфекція приміщень інкубаторію і інкубаційних шаф фунгіцидними препаратами згідно з настановами(інструкціями) щодо їх застосування.

3.8. У неблагополучному господарстві робиться технологічна перерва та проводиться санація інкубаторію (механічне чищення та миття інкубаторіїв із послідуною дезінфекцією).

3.9. Приміщення пташників, в яких зареєстровано аспергільоз підлягає обов'язковій обробці, яка включає:

повне звільнення приміщення від птиці;

зрошення повітря та підлоги приміщень деззасобами фунгіцидної дії з метою попередження підняття пилу та спор *Asp. fumigatus* у повітря;

видалення посліду, залишків пуху, пера, кормів, механічну очистку та миття стін, стелі, підлоги, обладнання, інвентарю гарячою водою 70-800 С;

проведення дезінфекції препаратами, які мають фунгіцидну дію згідно з настановами(інструкціями) щодо їх застосування та зареєстровані в установленому порядку в Україні;

білування стін, стелі;

промивання після дезінфекції напувалок, годівниць, протирання обладнання, миття та додаткова дезінфекція підлоги;

проведення заключної дезінфекції.

3.9.1. Дезінфекція інкубаційних яєць проводиться тричі парами формальдегіду. Перший раз не пізніше ніж 1,5 години після знесення в дезкамері пташника, другий раз перед закладкою в інкубаційну шафу та третій раз дезінфекція інкубаційних яєць проводиться після перенесення у вивідні шафи.

3.9.2. У період карантинних обмежень повітря в інкубаторії щоденно дезінфікують протягом 5-6 днів підряд з перервою в 1-2 дні. Для дезінфекції інкубаторію використовують дезінфікуючі препарати фунгіцидної дії згідно з настановами (інструкціями) щодо їх застосування, які зареєстровані в Україні.

3.9.3. Проводиться санація аерозольним методом дихальних шляхів молодняку птиці після виводу, з одночасною дезінфекцією повітря приміщень високодисперсним 50% розчином йодтриетиленгліколю з розрахунку 1,3 мл/куб. м протягом 5 хв. з послідуною експозицією 15 хв. Санацію дозволяється проводити також іншими препаратами фунгіцидної дії згідно з настановами(інструкціями) щодо їх застосування, які зареєстровані в Україні.

На час аерозольних обробок ящики з добовим молодняком птиці розміщують у шаховому порядку.

3.9.4. При дезінфекції тари, транспортних засобів, спецодягу, спецвзуття застосовують режими дезінфекції як при спорових формах збудників та дерматомікозах, керуючись дією Інструкцією з проведення ветеринарної дезінфекції об'єктів тваринництва, затвердженою ГУВ Держагропрому СРСР 25 серпня 1988 року.

3.9.5. Послід складають у бурти на ізольованому майданчику для подальшого знезараження біотермічним методом. При активному біотермічному процесі бурт витримують не менше 45 діб. При температурі навколишнього повітря нижче 00 град. С, коли біотермічні процеси сповільнюються, - термін знезараження збільшують до 90 діб.

3.9.6. Карантинні обмеження з господарства (відділення, ферми, пташника) знімають через 3 місяці після останнього випадку виявлення хворої або підозрілої у захворюванні птиці, проведенні заключних ветеринарно-санітарних заходів (чищення, дезінфекції та проведення лабораторних досліджень на якість дезінфекції тощо).

3.9.7. При проведенні карантинних та санаційних заходів у неблагополучних на аспергільоз птахогосподарствах та при

утилізації забитої хворої птиці (в тому числі її частин) здійснюють заходи щодо попередження розповсюдження хвороби.

3.10. При проведенні зазначених заходів при виявленні захворювання птиці на аспергільоз та при його профілактиці необхідно звернути увагу на техніку безпеки обслуговуючого персоналу при забої, общипуванні, розробці тушок тощо. Необхідно використовувати індивідуальні засоби захисту персоналу (респіратори, спецодяг, спецвзуття), які будуть попереджувати інфікування, та забезпечувати мийними та дезінфікуючими засобами.

Спецодяг та спецвзуття знезаражують в параформаліновій камері.

3.10.1. Особи, що працюють з деззасобами, повинні чітко дотримуватись правил особистої гігієни.

Під час використання препаратів, що діють подразнюючи на слизові оболонки очей та органів дихання, працювати дозволяється тільки в протигазах або респіраторах та захисних окулярах, а при контакті з концентрованими розчинами необхідно користуватися гумовими рукавичками.

3.10.2. В аптечках першої допомоги повинні бути нейтралізуючі розчини дезінфікуючих речовин, що використовуються в кожному окремому випадку.

3.10.3. Курити та приймати їжу під час праці з дезінфікуючими речовинами забороняється. Після проведення дезінфекції обличчя та руки необхідно вмити теплою водою з милом.

4. Профілактика аспергільозу птиці

4.1. Для попередження захворювання птиці аспергільозом у птахогосподарствах необхідно виконувати комплекс заходів, передбачених Ветеринарно-санітарними правилами для птахівницьких господарств і вимогами до їх проектування, затвердженими наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 3 липня 2001 року N 53 (z0565-01) та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 5 липня 2001 року за N 565/5756.

4.1.1. У першу чергу забезпечують:

годовлю птиці високоякісними, повноцінними кормами за збалансованими раціонами;

санітарний контроль за якістю кормів та підстилки, що поступають у господарство;

належне зберігання кормів та кормових добавок, запобігаючи їх ураженню грибами різних видів з роду *Aspergillus*;

дотримання міжциклових профілактичних перерв з метою проведення механічного чищення та дезінфекції пташників, інкубаторію, складських приміщень, інвентарю, обладнання, тари, транспортних засобів;

дезінфекцію інкубаційних яєць;

чистоту в приміщеннях пташників та виробничої зони птахогосподарства (недопущення накопичення посліду та інших залишків, розростання чагарників та бур'янів);

засівання території навколо пташників багаторічними травами та систематичне їх скошування.

4.2. У приміщеннях, де утримується птиця, необхідно зволожувати підлогу дезрозчинами. Не допускається підмітання підлоги без попереднього зволоження.

Заступник Голови Державного
департаменту ветеринарної

медицини

О.М.Вержиховський